

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра китайської філології

Курсова робота

з китайської філології на тему:

**ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДИФІКАТОРІВ НАПРЯМКУ РУХУ
(ДІЇ) В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ**

Студентки групи Кит05-22

факультету східної і слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Китайська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.06 __ Східні мови та
літератури (переклад включно),

перша – китайська

Павлик Ольги Миколаївни

Науковий керівник:

доц. Костанда Ірина Олександрівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

КИЇВ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОДИФІКАТОРІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	5
1.1 Поняття «комплементу» у сучасній китайській мові.....	6
1.2 Різновиди та структура модифікаторів у сучасній китайській мові.....	7
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОДИФІКАТОРІВ НАПРЯМКУ РУХУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	17
2.1 Модифікатори як засіб реалізації напрямку в китайській мові.....	17
2.2 Модифікатори напрямку як засіб реалізації аспектуальних значень у китайській мові.....	20
Висновки до розділу 2	24
ВИСНОВКИ	26
论文摘要.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	28

ВСТУП

Курсова робота присвячена вивченню особливостей модифікаторів у китайській мові.

У лінгвістиці модифікатор є не обов'язковим елементом у структурі речення, який все ж відіграє важливу роль, оскільки здатний змінити значення іншого елемента. На відміну від інших, китайська граматики фактично не досліджувалася до ХХ століття. Лиш відмова від веньяню сприяла вивченню та розвитку граматики державної мови Китаю. Саме тогочасні праці розкривають основні поняття сучасної граматики, з допомогою яких ми будемо аналізувати особливості функціонування модифікаторів у сучасній китайській мові.

Актуальність роботи полягає у необхідності різносторонньо досліджувати китайську мову для українських китаєзнавців. Китайська граматики реалізує просторові відношення через комплементи напрямку, які в результаті стали невід'ємною частиною вивчення мови.

Метою роботи є дослідження функціональних особливостей модифікаторів напрямку дії у сучасній китайській мові.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. Уточнити сутність поняття комплементу.
2. Обґрунтувати теоретичні засади дослідження модифікаторів спрямованості дії.
3. Схарактеризувати та типологізувати комплементи напрямку руху.
4. Виявити основні функціональні особливості категорії модифікаторів напрямку.

Об'єктом дослідження є категорія модифікаторів напрямку руху (дії) у сучасній китайській мові.

Предмет – основні функціональні особливості модифікаторів напрямку руху в сучасній китайській мові.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання конкретних завдань роботи передбачалося застосування теоретичних

загальнонаукових методів, дескриптивного методу задля огляду стану вивчення досліджуваної проблематики та основної термінології. Структурний метод дозволив визначити граматичні структури, що реалізують семантику спрямованості. Для характеристики функціональних особливостей модифікаторів на пряму було використано метод безпосередніх складників. Для виявлення особливостей функціонування модифікаторів було застосовано функціональний аналіз та порівняльний метод.

Наукова новизна полягає у тому, що в роботі вперше представлено новий підхід для встановлення основних функціональних особливостей модифікаторів на пряму руху в сучасній китайській мові. Вперше зроблено комплексний аналіз типології комплементів, детально розглянуто тему модифікаторів на пряму руху, доповнено та узагальнено способи та моделі творення комплементів.

Практичне значення цього дослідження полягає у можливості використання наданого матеріалу для викладання китайської мови, навчання студентів у таких дисциплінах, як «Грамматика китайської мови», «Практичний курс перекладу з китайської мови».

Матеріалом цього дослідження слугують українські, англійські та китайські джерела, які стосуються теми граматики сучасної китайської мови, зокрема книги для підготовки до іспитів, різноманітні статті та праці відомих авторів, таких як Лю Юехуа, Чжао Юаньжень, Р. Сяо і Т. МакЕнері, Цзян Кан Лоар, Чарльз Н. Лі, Сандра А. Томпсон та ін.

Структура. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Обсяг роботи становить 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОДИФІКАТОРІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Модифікатори – це слова, які змінюють значення речення, додаючи деталі і уточнюючи факти, або ж відрізняючи людей, події чи об'єкти. Модифікатори, як вказує назва, є словами, які модифікують. Як ви описуєте зовнішність людини? За допомогою модифікаторів. Як ви описуєте, як виконується дія? За допомогою модифікаторів. Розглянемо їх використання у англійській мові.

Фундаментально, модифікатори призначені для того, щоб зробити речення більш деталізованими. Вони можуть робити значення речення більш зрозумілим, конкретним.

Існують два основних типи модифікаторів: прикметники, які змінюють значення іменників, і прислівники, які впливають на значення інших частин мови, таких як, прикметники і інші прислівники, а також цілі фрази або речення.

Зазвичай модифікатори розташовуються безпосередньо поруч із іменником, який вони модифікують. Вони знаходяться або перед іменником, або після нього:

- My **fluffy** cat is always by my side. Моя **пухнаста** кішка завжди біля мене.
- The girls made pizza **without sauce**. Дівчата приготували піцу **без соусу**.

Це правило також застосовують до прислівників, які модифікують дієслово або прикметник:

- He bought a **bright** blue car. Він купив **світло-блакитний** автомобіль.
- I told the students to listen **carefully** to the lecture. Я сказав студентам **уважно** слухати лекцію.

Якщо модифікатор розташований неправильно, це може заплутати читача або слухача. Ось приклад неправильно розташованого модифікатора:

- We built a house for them out of bricks. Ми побудували будинок для них із цегли.
- У цьому випадку сенс речення є не до кінця зрозумілий.

- We built a house out of bricks for them. Ми побудували для них будинок із цегли.

При правильному розташуванні відразу стає зрозуміло, яке слово модифікується. (Lindsay Kramer 2022)

1.1 Поняття «комплементу» у сучасній китайській мові

Комплемент (також відомий як 补语 bǔyǔ) у китайській мові визначається як предикативний елемент, який посідає позицію після дієслова або прикметника (присудка/ предиката) (刘月华, 2001) і надає додатковий зміст дієслівній фразі.

Комплементи можуть бути настільки короткими, як один символ, чи майже такими довгими, як речення. Комплементи надають додаткову інформацію, пов'язану з дієсловами, таку як ступінь, результат, напрямок чи можливість, і є дуже поширеними.

Категорія модифікаторів у китайській мові безпосередньо пов'язана зі значенням та вираженням результативності. Як вказує Лю Юехуа, у семантичному аспекті, коли предикат включає два смисли, перший (присудок, виражений дієсловом або прикметником) вказує на причину (або спосіб), другий (модифікатор) – вказує на результат.

Різні типи модифікаторів можуть виражати різні особливості результату. Так, модифікатори результату вказують на характер досягнутого результату, модифікатори способу дії та ступеня вказують на стан, який є результатом певної дії. Модифікатори напрямку додають уявлення про кінцеву точку або мету, тим самим перетворюючи певну ситуацію на граничну.

Як вказують Р. Сяо і Т. МакЕнері, модифікатори результату та напрямку можуть приєднуватися до будь-яких типів предикатів у реченні та перетворюють ситуацію на досягнення (McEnergy & Xiao, 2004).

Відмінність між комплементом та прислівником:

- Прислівник, як правило, розташований перед дієсловом чи прикметником і вказує на якість, стан, кількість, обсяг, ступінь, час, місце, супровідний стан і т.д.

Наприклад: 很漂亮 hěn piàoliang (дуже красива), 狠狠地打 hěn hěn de dǎ (сильно вдарити), 大声地笑 dàshēng de xiào (голосно сміятися).

У цьому випадку 很, 大声, 狠狠地 є прислівниками.

- Комплемент, як правило, розташований після дієслова чи прикметника і слугує для додаткового пояснення ступеня, або вказує на тенденцію.

Наприклад: 高极了 gāojíle (надзвичайно високий), 跑出去 pǎochūlái (вибігти).

У цьому випадку 极了, 出去 є комплементами.

1.2 Різновиди та структура модифікаторів у сучасній китайській мові

За семантичним значенням та граматичними особливостями комплементи поділяються на:

1. Комплемент ступеню.
  2. Комплемент способу дії.
  3. Комплемент результату.
  4. Комплемент напрямку виконання дії.
  5. Комплемент ймовірності (можливості) виконання дії.
  6. Комплемент кратності виконання дії.
  7. Комплемент кількості.
  8. Комплемент тривалості виконання дії.
- I. Комплемент ступеню (程度补语 chéngdù bǔyǔ)

Хоч більшість комплементів вживаються після дієслів, комплементи ступеню можуть вживатися як після дієслів, так і після прикметників. Вони підсилюють або модифікують ступінь виразності дієслова або прикметника.

Комплементи ступеню можуть бути оформлені службовим словом 得 de, або бути вираженими спеціальною морфемою 极了 jíle, 死了 sǐle, 坏了 huàile. (马庆株, 1992)

Прислівники міри та ступеня, такі як 很 hěn, 太 tài, 真 zhēn часто використовуються перед комплементом міри і ступеня, вираженого прикметником. У якості комплементу ступеню можуть бути використані прикметники, прислівники, а також словосполучення. (Война, 2016)

1. 你说汉语说得很厉害。 Ти дуже круто розмовляєш китайською.

Комплемент виражений прикметником 厉害 lìhài, оформлений службовим словом 得 de, вжитий після дієслова.

2. 我吃得饱了。 Я надто наївся.

Комплемент виражений словосполученням 太饱了 tài bǎole, оформлений службовим словом 得 de, вжитий після дієслова.

3. 我生气得很！ Я дуже злий!

Комплемент виражений прислівником 很 hěn, оформлений службовим словом 得 de, вжитий після прикметника.

4. 这个消息让我高兴极了。 Ця новина зробила мене надзвичайно щасливим.

Комплемент виражений спеціальною морфемою 极了 jíle, не оформлений службовим словом 得 de, вжитий після прикметника.

5. 找不到孩子，妈妈急坏了。 Не знайшовши дитину, мати була вкрай занепокоєна.

Комплемент виражений спеціальною морфемою 坏了 huàile, не оформлений службовим словом 得 de, вжитий після прикметника.

6. 小狗可爱死了。 Цуценя таке миле, що можна вмерти.

Комплемент виражений спеціальною морфемою 死了 sǐle, не оформлений службовим словом 得 de, вжитий після прикметника.

Присудок, оформлений комплементом ступеню, не оформлюється аспектними словами 了 le, 着 zhe, 过 guò. (李德津, 程美珍. 2008)

II. Комплемент способу дії, або комплемент стану (状态补语 zhuàngtài bǔyǔ, 情态补语 qíngtài bǔyǔ)

Комплементи стану описують досягнутий стан дії, спосіб виконання дії. У якості комплементу способу дії використовується прикметник, дієслово, питальний займенник і словосполучення. Комплементи стану у вигляді прикметника часто виглядають так само, як і комплемент ступеня, тому їх часто розглядають разом із комплементами ступеня в підручниках.

У реченні з комплементом стану дієслово оформлюється службовим словом 得 de, після якого вже стоїть комплемент. Найбільш поширений комплемент стану, де він виражений прикметником, формується шляхом розташування прикметника після 得 de.

Іноді перед прикметником може стояти також прислівник, такий як 很 hěn, 非常 fēicháng, 不太 bù tài, 有点 yǒudiǎn і т.д.

7. 哪个城市发展得**最快**? Яке місто розвинулося найшвидше?

Вжитий після службового слова 得 de комплемент стану виражений прикметником 快 kuài , перед яким стоїть прислівник 最 zuì .

Конструкції із дієсловами, конструкції підмет-присудок також можуть виступати в ролі комплементів стану. Як і у випадку фраз із прикметниками, вони можуть описувати стан, який виник внаслідок дії основного дієслова у реченні.

8. 我的牙疼得我睡不着。Мої зуби так болять, що я не можу спати.

Вжитий після службового слова 得 de комплемент стану, виражений конструкцією підмет-присудок 我睡不着 wǒ shuì bùzháo. (Liu Xun, 2010)

Комплемент результату (结果补语 jiéguǒbǔyǔ)

Результативні комплементи займають місце після присудка і показують, що дія призвела до певного результату. Зазвичай комплементом є просто прикметник, наприклад, 好 hǎo, або односкладове слово, наприклад, 完 wán.

У якості комплементу результату використовуються спеціальні результативні морфеми. Найбільш вживані це:

- Дієслова: 完 wán, 会 huì, 见 jiàn, 懂 dǒng, 开 kāi, 着 zháo, 住 kāi, 到 dào, 倒 dǎo, 掉 diào, 通 tōng, 死 sǐ, 走 zǒu, 满 mǎn...
- Прикметники: 对 duì, 错 cuò, 好 hǎo, 坏 huài, 大 dà, 小 xiǎo, 早 zǎo, 晚 wǎn, 快 kuài, 慢 màn, 烂 làn, 惯 guàn, 清楚 qīngchǔ, 干净 gānjìng ...
- Прийменникові словосполучення, які вказують на місце або напрямок дії: 飞往 中国 fēi wǎng zhōngguó, 在于乌克兰 zài yú wūkèlán.

В основній структурі ви майже завжди побачите 了 le після комплементу результату. Щоб заперечити результативний комплемент, використовуйте 没 méi замість 不 bù.

9. 对不起，我记错了时间。 Вибачте, я переплутав час.

10. 我们没听清楚，请再说一遍。 Я не розчув, повторіть, будь ласка, ще раз. (姜丽萍, 2014)

III. Комплемент напрямку виконання дії (趋向补语 qūxiàngbǔyǔ)

Комплемент напрямку дії вказує не тільки на рух, або дію, але й на напрямок, в якому відбувається рух або дія, які або виконує сам суб'єкт дії, або ж суб'єкт виконує дію на об'єкті.

Комплементи напрямку дії можуть бути простими (одно-морфемними) або складними (двох-морфемними). Ці дієслова поділяються на 2 групи (дієслова I та II групи) за своїми граматичними та семантичними властивостями.

- Модифікатори, що безпосередньо вказують на напрямок руху(дії): 上 shàng, 下 xià, 出 chū, 回 huí, 过 guò, 起 qǐ, 开 kāi, 到 dào, 进 jìn.
- Модифікатори, що вказують на напрямок руху відповідно до певної точки: 来 lái та 去 qù. Наприклад:

11. 妻子和孩子回来了。 Дружина з дитиною повернулися. У цьому випадку, 回 huí – дієслово, 来 lái – комплемент.

12. 学生走出教室。 Учень вийшов із аудиторії. У цьому реченні, 走 zǒu – дієслово, 出 chū – комплемент.

Крім цього, дієслова Групи I і Групи II можуть об'єднуватися у словосполучення. У таких випадках, дієслова Групи I використовуються як основне дієслово, а дієслова Групи II уточнюють напрямок руху або дії стосовно мовця, наприклад:

13. 不要让他跑出去。 Не дай йому втекти.

跑 pǎo – дієслово зі значенням “бігти”, 出去 chūqù – комплемент зі значенням “виходити від мовця”. (Мерзлюк, 2018)

Комплемент ймовірності виконання дії (可能补语 kěnéngbǔyǔ)

Дієслова можуть супроводжуватися комплементами ймовірності для вказівки на можливість чи неможливість виконання дії. Вони містять частку 得 de або 不 bu, яка слідує одразу за дієсловом, і це досить поширено у повсякденному розмовному мовленні.

Комплемент можливості у китайській мові представлений трьома наступними синтаксичними структурами:

- Дієслово + 得 de (при ствердженні) / 不 bù (при запереченні; часто втрачає тон: bu) + модифікатор результативного дієслова або модифікатор напрямку дії.

14. 找得到 zhǎo de dào «могти / бути здатним знайти»

15. 找不到 zhǎo bu dào «не могли / бути нездатним знайти»

- Дієслово + 得 de (при ствердженні) / 不 bù (при запереченні; часто втрачає тон: bu) + дієслівна морфема 了 liǎo. Ця структура вказує на наявність / відсутність об'єктивних чи суб'єктивних передумов для виконання певної дії (на відміну від першої структури, що позначає можливість чи неможливість досягнення конкретного результату) та є доволі поширеною у розмовній мові:

16. 东西那么多，你一个人拿得了？ Речей так багато, ти зможеш один [все] забрати?

17. 我一个人那么多吃不了。 Я один стільки / так багато не з'їм.

- Дієслово + дієслівна морфема 得 dé (при ствердженні; тон завжди зберігається) / сполучення морфем 不得 bù dé (при запереченні; тони завжди зберігаються). Ця структура може мати два значення: а) суб'єктивної чи об'єктивної можливості / неможливості вчинити дію або б) логічності / нелогічності вчинення певної дії у певних обставинах:

18. 那个地方太远了，我们去不得。 Те місце занадто далеко, ми не зможемо [туди] поїхати.

19. 这个人你可小看不得。 Цю людину не можна недооцінювати / дивитися зверхньо. (Карпека, 2023)

IV. Комплемент кратності виконання дії (动量补语 dòngliàngbǔyǔ)

Комплемент кратності вказує на те, скільки разів було здійснено дію або скільки разів мала місце / буде мати місце певна ситуація. Значення кількості разів вчинення дії / повторення ситуації виражається сполученням числівника з дієслівним рахівним суфіксом.

Ці сполучення зазвичай ставляться після дієслова (看两次 kàn liǎng cì «подивитися двічі (два рази)», 坐一下 zuò yīxià «присісти» тощо) або, у випадку наявності, після службових слів 了 le та 过 guo / guò (说了一遍 shuōle yībiàn «сказав один раз» тощо).

Службове слово 着 zhe у реченнях із комплементом кратності вживатися не може. (Карпека, 2023)

У китайській мові часто зустрічаються такі рахівні слова: 次 cì, 遍 biàn, 趟 tàng, 回 huí, 番 fān, 顿 dùn, 下儿 xiàr, 场 cháng. і т. д. Наприклад:

20. 我去过两次中国。 Я двічі була у Китаї.

Крім того, існують специфічні використання, наприклад, іменники 口 kǒu, 声 shēng, 脚 jiǎo, 巴掌 bāzhang, 眼 yǎn тощо які пов'язані з певним дієсловом.

21. 我打了他一巴掌。 Я дала йому ляпаса.

V. Комплемент тривалості виконання дії (数量补语 shùliàngbǔyǔ)

Ми використовуємо комплемент тривалості виконання дії, коли хочемо вказати на тривалість дії, або стану. Комплемент тривалості з'являється після дії або

прикметникового статичного дієслова. Він також трапляється після дієслова досягнення або виконання, вказуючи на минулий час з моменту зміни стану.

22. 你今天工作了几个小时？ Скільки годин ти сьогодні працював?

Комплемент тривалості дії розташований після дієслова.

23. 连晴了十多天，今天变阴了。 Більше десяти днів підряд було ясно, а сьогодні стало хмарно.

При взаємодії з прикметниковим статичним дієсловом 了 le вказує на завершення стану.

Якщо після дієслова-присудка стоїть додаток, то дієслово ще раз повторюється після додатку, а вже потім ставиться комплемент тривалості. Наприклад:

24. 他办借书证办了半个小时。 Він за півгодини оформив абонемент у бібліотеку.

Заперечна форма речення будується шляхом додавання заперечного прислівника 没 méi (没有) méiyǒu перед дієсловом-присудком. Наприклад:

25. 安娜没有学习两个月，她学习三个月。 Анна навчалася не два, а три місяці. [Jian Kang Loar. 2011]

VI. Комплемент кількості (数量补语 shùliàngbǔyǔ)

У порівняльних реченнях з прийменником 比 bǐ, коли присудок виражений прикметником, конкретну відмінність між двома предметами можна виразити за допомогою комплементу кількості.

26. 这本书比那本书便宜 3 块钱。 Ця книга дешевша за ту на 3 юані.

Для вираження приблизних відмінностей між порівнюваними об'єктами використовуються неточні комплєменти кількості 一点儿 yǒudiǎn «трохи, дещо» та 多了 duōle «набагато, значно». Наприклад:

27. 他比你聪明多了。 Він набагато розумніший за тебе.

(Война, 2016)

Структура модифікаторів

Комплєменти – це вирази, які вказують на результат дії або описують спосіб виконання цієї дії. У китайській мові вони формулюють наслідок, який можна спостерігати у вигляді результату або способу, і які логічно повинні слідувати за дієсловом.

Результативне доповнення складається з результативного дієслова або прикметника і розміщується безпосередньо після основного дієслова

1. 他修好了我的汽车。 Він відремонтував мою машину.
2. 爷爷寄走了那封给奶奶的信。 Дідусь надіслав листа бабусі.

Комплєменти ймовірності вказують на результати, які, на думку співрозмовника, можливі або неможливі. Вони формуються таким чином: розміщуємо 得 dé для підтвердження можливості або 不 bù для заперечення цієї можливості між дієсловом і комплєментом (прикметниковим чи дієслівним).

3. 昨晚我睡不着。 Вчора я не міг заснути.
4. 这场球打得赢吗? Ми можемо виграти цю гру?

Результативні дієслівні комплєменти мають два способи заперечення. Якщо заперечуємо можливість виконання дії, вживаємо заперечення 不 bù між дієсловом та

комплементом. Однак, якщо заперечуємо сам факт виконання дії, використовуємо заперечення 没有 méiyǒu.

5. 她跳不过去。 Вона не може перестрибнути.

6. 他没有跳过去。 Вона не перестрибнула.

Комплементи ймовірності також можуть поєднуватися з іншими комплементами, наприклад, напрямку руху:

7. 他的名字你想得起来吗? Ти можеш пригадати його ім'я?

Висновки до розділу 1

У цьому розділі ми розглянули модифікатори у китайській мові, зосереджуючись на їх ролі та різних типах. Провели аналіз функцій, типів, семантичного значення модифікаторів, а також їх структури. Таким чином, можемо підсумувати отриману інформацію. Модифікатори використовуються для збагачення речення, надаючи додаткові деталі і уточнення щодо об'єктів, подій або дій. Комплемент у китайській мові виступає як предикативний елемент, що розташовується після дієслова або прикметника і надає додатковий зміст дієслівній фразі, зокрема стосовно ступеня, результату, напрямку або можливості дії. В китайській мові модифікатори поділяються на різні категорії відповідно до їхньої семантичної значущості та граматичних особливостей. Деякі з них включають модифікатори ступеню, способу дії, результату, напрямку, ймовірності, кількості та тривалості виконання дії. Кожен тип модифікатора несе своє власне семантичне навантаження, яке додає конкретність і деталізацію до речення. Отже, цей розділ відображає важливість модифікаторів у структурі китайської мови та їх різноманітність, яка допомагає точніше та більш повно описувати різні аспекти мовлення.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОДИФІКАТОРІВ НАПРЯМКУ РУХУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Протягом останніх десятиліть дослідження семантики та когнітивної лінгвістики особливу увагу приділяло лінгвістичним засобам і синтаксичним структурам, що виражають просторове переміщення. Дієслова китайської мови мають граматичну категорію спеціально для позначення напрямку руху, відому як "комплемент напрямку". Дослідники, які вивчали цю категорію раніше, часто зосереджувалися на її розширених значеннях, таких як вираження результату або способу, приділяючи менше уваги її основному (просторовому) значенню.

Наприклад, Фан Цзинь (1963 р.) не розрізняв основні та розширені значення форм комплементу напрямку. Це розрізнення було роз'яснено лише у дослідженнях Лю Юехуа (1998 р.), Чжі Хуян (1998, 1999, 2000 р.) та інших. (柯理思, 2002)

2.1 Модифікатори як засіб реалізації напрямку в китайській мові

Комплемент напрямку дії вказує не лише на саму дію або рух, а також на напрямок, у якому ця дія відбувається. В китайській мові для цього використовуються спеціальні дієслова напрямку руху, які функціонують як комплементи напрямку дії. Ці дієслова можуть бути простими (одно-морфемними) або складними (двох-морфемними). Вони поділяються на дві групи (дієслова I та II групи) згідно з граматичними та семантичними властивостями.

Дієслова Групи I вказують на напрямок руху стосовно простору: 上 shàng «підійматися», 下 xià «спускатися», 进 jìn «входити», 出 chū «виходити», 回 huí «повертатися», 过 guò «проходити повз, через», 起 qǐ «підійматися, відриватися від поверхні».

Дієслова Групи 2 вказують на напрямок руху стосовно мовця: 来 lái «підходити», 去 qù «відходити».

Ці дієслова можуть вживатися як самостійно, так і у якості комплементу. У такому випадку дієслова II Групи приєднуються до основного дієслова. (Табл. 2.1)

Таблиця 2.1 “Комплементи 来/去”

-	来 lái “сюди (до мовця)”	去 qù “туди (від мовця)”
上 shàng “вгору”	上来 shànglái	上去 shàngqù
下 xià “вниз”	下来 xiàlái	下去 xiàqù
进 jìn “всередину”	进来 jìnlái	进去 jìnqù
出 chū “назовні”	出来 chūlái	出去 chūqù
回 huí “назад”	回来 huílái	回去 huíqù
过 guò “крізь; повз”	过来 guòlái	过去 guòqù
起 qǐ “догори”	起来 qǐlái	起去 qǐqù

(Карпека, 2023)

Наприклад:

1. 他们突然跑来了。 Вони раптово прибігли.

跑 pǎo – основне дієслово, 来 lái – комплемент, що вказує на рух відносно мовця.

Крім того, дієслова Групи I і Групи II можуть утворювати словосполучення. У таких випадках, дієслова Групи I виступають як основне дієслово, а дієслова Групи II конкретизують напрямок руху або дії щодо мовця.

Такі словосполучення мають назву «прості комплементи». Поєднуючи дієслова двох груп можна отримати такі словосполучення, як 进来 jìnlái заходити в сторону мовця 下去 xiàqù спускатися у напрямку від мовця 起来 qǐlái вставати, підійматися. 起去 qǐqù не вживаємо!

2. 他们回来了。 Вони повернулися.

回 huí – дієслово I Групи, яке вказує на дію, 来 lái – дієслово II Групи, яке вказує на напрям.

При поєднанні дієслів двох груп утворюються двоморфенні комплементи, які можна з'єднати з основним дієсловом. Таким чином, ми отримуємо словосполучення, яке вказує одночасно на дію, напрям дії відносно простору, та напрям дії відносно мовця.

3. 下课了，大家都马上做出去了。 Урок скінчився та всі одразу вийшли.

走 zǒu – основне дієслово, що вказує на дію, 出 chū – комплемент Групи I, що вказує на напрям у просторі, 去 qù – дієслово Групи II, яке вказує на напрям дії відносно мовця.

Існує кілька схем утворення речень з комплементом напрямку.

- Коли у реченні додаток виноситься на початок речення і розташований перед підметом.

Прямий додаток + Підмет + Заперечна частка, Службове слово + Присудок (дієслово + комплемент)

4. 这些文件她已经拿进来了。 Ці документи вона вже принесла.

- Комплемент напрямку також може бути доповнений прямим додатком, який вказує на місце чи об'єкт дії. У такому випадку він розташований між основним дієсловом та комплементом. Службове слово 了 le ставимо у кінці речення.

Підмет + Присудок (дієслово) + додаток + комплемент 来/去

5. 他们回家去了。 Вони пішли додому.

- Наступна схема використовується у реченнях які вказують на дію у минулому, службові слова 了 le та 过 guò ставимо після комплементу.

Підмет + Заперечна частка/Службове слово + Присудок (дієслово + комплемент) + 了 + Прямий додаток

6. 他跑进来了教室。 Вона забігла у клас.

Схема речення з використанням прийменника 把 bǎ.

Підмет + Модальне дієслово/ Заперечна частка/ Службове слово + 把 +

Підмет + Присудок (дієслово + комплемент)

7. 他把那本书拿回去了。 Він забрав ту книгу.

8. 同学们把椅子那进来了教室。 Учні внесли стільці до класу.

- Якщо комплемент напрямку доповнений обставиною місця, яка вказує на місце в напрямку якого відбувається дія, то він розташований всередині присудка, між основним дієсловом та комплементом.

Підмет + Присудок (дієслово + обставина місця + комплемент)

9. 她出门去了。 Вона вийшла за двері.

10. 他们进食堂来了。 Вони зайшли у їдальню.

2.2 Модифікатори напрямку як засіб реалізації аспектуальних значень у китайській мові

Модифікатори напрямку можуть вказувати на напрямок дії чи переміщення, навіть без конкретної кінцевої точки. У випадку, якщо модифікатор поєднується із дієсловом, яке не вказує на рух, то він вказує на характер досягнення результату, незалежно від переміщення у просторі. Таким чином, більшість модифікаторів напрямку можуть виражати аспектуальні значення результату дії та способу досягнення цього результату.

Розглянемо два приклади вживання комплементу:

11. 请你走下来一下，我有事情跟你说。 Будь ласка, спустися вниз на хвилинку, я хочу тобі дещо сказати.

12. 你可以说下去。 Ти можеш продовжувати (говорити).

З огляду на вживання цих комплементів у реченні, можемо зрозуміти, що в залежності від основного дієслова, значення модифікатора змінюється.

У першому реченні комплемент 下来 xiàláі вказує на рух вниз у сторону мовця, оскільки вживається після дієслова для позначення руху – 走 zǒu. Щодо другого речення, комплемент 下去 xiàqù, вжитий після дієслова непересування, вказує на продовження певної дії. У цьому випадку – 说 shuō “говорити”.

Деякі комплементи у поєднанні з дієсловами непересування мають додаткові значення.

Комплемент 下来 xiàláі може також вказувати на закріплення дії, завершення її на певному етапі.

13. 请你们记下来这个句子。 Будь ласка, запам’ятайте це речення.

14. 他们决定把这个计划写下来。 Вони вирішили записати цей план.

Комплемент 上去 xiàqù вжитий з дієсловом непересування має значення приєднання. Наприклад: одягнути, повісити, приклеїти.

15. 我把照片贴上去在墙上。 Я приклеїла фотографію на стіну.

16. 她穿上去那件漂亮的裙子去参加派对。 Вона вдягнула ту красиву сукню, щоб піти на вечірку.

Також модифікатор 上去 xiàqù може виражати особисту думку, оцінку об’єкта, в залежності від основного дієслова.

17. 他的新发型看上去非常流行。 Його нова стрижка виглядає дуже модною.

У цьому випадку виражаємо оцінку об’єкта з аспекту його вигляду.

18. 他的故事听上去很有意思。 Його історія звучить дуже цікаво.

Виражаємо оцінку об’єкта з аспекту того, як сприймаємо на слух.

Тепер розглянемо додаткове значення комплементів з 出 chū. У використанні з дієсловами напряду вони мають свої основні значення – виходити. Однак у поєднанні з дієсловами непересування комплемент 出来 chūláі має такі значення, як: здогадатися,

зрозуміти, впізнати, розчути, створити, тощо. Конкретне значення залежить від основного дієслова. Наприклад:

19. 我不能认出来，这个画是谁画的。Я не можу розпізнати, хто автор цієї картини.

20. 我自己想出来了我的中文名字。Я самостійно придумала своє китайське ім'я.

Комплементи з 过 guò мають своє основне значення крізь, повз.

21. 一只好可爱的猫突然跑过来了。Миле кошеня раптово пробігло повз.

Робимо висновок, що у цьому реченні комплемент 过来 guòlái виражає своє основне значення, оскільки він є вжитий після дієслова 跑 pǎo, яке позначає рух у просторі.

Комплемент 过来 guòlái у поєднанні з дієсловами непересування має значення повернення від незвичного, неприродного стану до попереднього, звичного. Наприклад: ожити, прокинутися, виправити, тощо.

22. 他醒过来时，才发现自己已经迟到了。Коли вона прокинулася, то зрозуміла, що вже запізнилася.

23. 我意识到错误后，一切都改过来了。Я виправила все, після того, як зрозуміла помилку.

Якщо ж нам потрібно виразити протилежне значення, тобто перехід від звичного стану до ненормального, використовуємо комплемент 过去 guòqù.

24. 他在排队喝得太多，结果昏过去了。Він випив занадто багато на вечірці і, в результаті, втратив свідомість.

Комплементи з 回 huí зазвичай вживаються у їхньому основному значенні:

25. 我朋友答应了回来参加我的生日晚会。Мої друзі обіцяли повернутися на мій день народження.

26. 这条裤子不适合我，所以我要去商店把它们换回来。Ці джинси мені не личать, тому я поверну їх у магазин.

З огляду на ці приклади, комплемент 回来 huílái вжитий як одноморфенний, так і з дієсловом 换 huàn. В обох випадках має значення “назад”.

Щодо комплементів із дієсловом 起 qǐ, то воно може поєднуватися лише з дієсловом 来 lái. Поєднання з дієсловом 去 qù є неможливим. У своєму основному значенні, складні комплементи з 起来 qǐlái вказують на напрямок руху знизу вгору.

27. 她吓得跳起来了。Вона підстрибнула від страху.

28. 他站起来了，自信地向前走。Він піднявся і впевнено пішов уперед.

Серед своїх додаткових значень комплемент 起来 qǐlái також може вказувати на початок, розвиток дії:

29. 她笑起来的时候，脸就变红。Коли вона починає сміятися, її обличчя відразу червоніє.

30. 别担心，你不会打扰我。快说起来吧！Не хвилюйся, ти мені не заважаєш. Розповідай!

Різниця між комплементами 下去 xiàqù та 起来 qǐlái полягає у тому, що 起来 qǐlái вказує на початок дії, а 下去 xiàqù фокусується на продовження вже розпочатої дії.

Також, за допомогою цього комплементу можемо описати, характеризувати об'єкт залежно від основного дієслова. Ми можемо надати характеристику вигляду, смаку, використанню та ін.

31. 她看起来很开心。Вона виглядає дуже щасливою.

32. 这个工具用起来很方便。Цей інструмент дуже зручний у використанні.

Перед комплементом 起来 qǐlái тут вжито дієслово 用 yòng, отже характеристика надається з огляду саме на використання об'єкта.

Останній спосіб використання цього комплементу з дієсловами непересування – це коли ми хочемо відобразити певну розумову діяльність, мислення, пам'ять.

33. 我想起来了他的名字！ Я згадала його ім'я!

У наведеному прикладі дієслово 想 xiǎng позначає розумову діяльність і має значення думати, а отже комплемент 想起来 xiǎng qǐlái тут відображає активізацію спогадів.

Однак, не усі модифікатори можуть вживатися з дієсловами, які не вказують на рух чи напрям. Це такі модифікатори, як 进 jìn, 回 huí та похідні від них складені комплементи: 进来 jìnlái, 进去 jìnqù, 回来 huílái, 回去 huíqù. Оскільки вони не поєднуються з дієсловами непересування, не вказують на результат дії чи спосіб її досягнення, то, відповідно, не виражають аспектуальних значень.

Висновки до розділу 2

У цьому розділі ми розглянули основні принципи функціонування комплементів напряму, базуючись на дослідженнях таких відомих авторів, як Лю Юехуа, Джі Хуян, Фан Цзинь. Зробили аналіз граматичного та семантичного аспекту модифікаторів напряму, беручи до уваги дослідження іноземних та українських авторів. Таким чином, можемо сформулювати декілька основних тез стосовно нашої теми. В останні десятиліття дослідження семантики та когнітивної лінгвістики зосереджували увагу на лінгвістичних засобах і синтаксичних структурах китайської мови, які відображають просторове переміщення. Особливу увагу приділялося комплеентам напрямку, які виражають не лише саму дію чи рух, а й напрямок цієї дії. Ці комплементи базуються на спеціальних дієсловах напрямку руху, як можуть бути простими або складними. Вони поділяються на дві групи відповідно до їхніх граматичних та семантичних властивостей. Крім того, вивчення модифікаторів

напрямку дозволяє розуміти, як вони впливають на семантику речень, вказуючи на рух, результат дії або спосіб її досягнення. Важливо відзначити, що деякі модифікатори можуть використовуватися лише з дієсловами, що вказують на рух, і не мають аспектуальних значень, коли застосовуються до дієслів непересування.

ВИСНОВКИ

У дослідженні функціональних особливостей модифікаторів напряму в сучасній китайській мові було застосовано такі методи, як семіотичний, дескриптивний, порівняльний, структурний та функціональний.

Ми детально розглянули термінологічний опис досліджуваних нами об'єктів, тобто модифікаторів, та систематизували цю інформацію. Це дало нам можливість обґрунтувати теоретичні засади дослідження комплементів, надати їм характеристику з огляду на семантику та структурні особливості, а також типологізувати їх. У другому розділі ми детально проаналізували граматичні структури речень з комплементами напряму та як, за допомогою них реалізувати спрямованість дії. На різноманітних прикладах ми розглянули практичне застосування модифікаторів у сучасній китайській мові, порівняли основні та аспектуальні значення комплементів напряму дії, виявили їхні основні особливості. У цій роботі ми досліджували різноманітні типи модифікаторів у китайській мові та їхню роль. Ми провели аналіз їх функцій, типів, семантичного значення і структури, що дозволило нам зробити такий підсумок інформації.

Модифікатори використовуються для розширення речень, надаючи додаткову інформацію про об'єкти, події та дії. Комплементи у китайській мові діють як предикативні елементи, розташовані після дієслова або прикметника, і надають додатковий зміст фразі, особливо стосовно ступеня, результату, напрямку або можливості дії. Модифікатори поділяються на різні категорії, залежно від їхньої семантичної значущості та граматичних особливостей, включаючи ступінь, спосіб, результат, напрямок, ймовірність, кількість та тривалість виконання дії. Кожен тип модифікатора несе своє власне семантичне навантаження, яке розширює конкретність речення.

Ми дослідили основні принципи функціонування комплементів напряму в китайській мові на основі досліджень відомих авторів: Лю Юехуа, Чжао Юаньжень, Р. Сяо і Т. МакЕнері, Цзян Кан Лоар, Чарльз Н. Лі, Сандра А. Томпсон та ін.

Аналізуючи граматичний та семантичний аспекти модифікаторів напрямку, ми розкрили їхнє значення у структурі речень та вплив на семантику. Визначили, що деякі модифікатори обмежені у використанні лише з дієсловами руху, не маючи аспектуального значення з дієсловами непересування.

论文摘要

我们运用了符号学、描述性、比较性、结构性、功能性等方法研究现代汉语方向修饰语的功能特征。在他们的帮助下，我们成功地完成了所有任务，即：澄清补语概念的本质，奠定动作方向修饰语研究的理论基础，对运动方向补语进行表征和类型化，确定方向修饰语类别的主要功能特征。在本文中，我们研究了汉语修饰语的作用和各种类型。通过比较作用方向补语的主值和方面值，我们发现了它们应用的主要特点。我们分析了它们的功能、类型、语义和结构，这使我们能够对信息进行以下总结。修饰语用于通过提供有关对象、事件和动作的附加信息来扩展句子。汉语中的补语充当动词或形容词后面的表语元素，赋予短语附加含义，特别是关于动作的程度、结果、方向或可能性。修饰语分为不同的类别，每种类型的修饰语都有自己的语义负载。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 刘月华. (1998). 趋向补语通释北京：北京语言文化大学出版社.
- 刘月华. (2001). 使用现代汉语语法。北京：商务印书馆.
- 马庆株. (1992). 汉语动词和动词性结构，北京：北京语言学院出版社.
- 趙元任. (2002). 中國話的文法.
- 李德津, 程美珍. (2008). 外国人实用汉语语法 A practical Chinese grammar for foreigners, 华语教学出版社, Beijing.
- 柯理思 (Christine LAMARRE). (2002). 汉语方言里连接趋向成分的形式.
- 姜丽萍, 于淼, 李林. (2014). HSK Standard course 3, Beijing Language and Culture University Press.
- Jian Kang Loar. Chinese Syntactic Grammar. Functional and Conceptual Principles. New York, 2011.
- McEnery Tony, Xiao Robert. Aspect in Mandarin Chinese: A corpus-based study. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004.
- Yip Po-Ching and Don Rimmington. Chinese Comprehensive Grammar, 2004.
- Charles N. Li and Sandra A. Thompson. Mandarin Chinese, a Functional Reference Grammar, 1989.
- Liu Xun. New Practical Chinese Reader, by Beijing Language and Culture University Press, 2010.
- Yuen Ren Chao. A GRAMMAR OF SPOKEN CHINESE, University of California Press Berkeley and Los Angeles, 1968.
- Lindsay Kramer “What Are Modifiers? How to Use Them Correctly, With Examples”, 2022.

Китайська мова. Базовий курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. О. Война, О. С. Воробей, О. М. Гончаренко та ін.; за ред. Н. С. Ісаєвої; худож.-оформлювач В. М. Карасик. — Харків: Фоліо, 2016.

Практичний курс китайської мови мови : підруч. для студ. вищ. навч. заклад. / Карпека Д. О. — Вінниця : Нова Книга, 2023. — 845 с.

Мерзлюк Д. О. Модифікатори напрямку як засіб реалізації аспектуальних значень у сучасній китайській мові, 2018.